

Viite OPM/LUONNOS 21.1.2010

OPETUSMINISTERIÖLLE

ASIA Lausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta.

LAUSUNTO

1. Näkökulma

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry ottaa kantaa hallituksen esitysluonnokseen kehitysvammaisten ihmisten ja heidän perheidensä näkökulmasta, koska liiton tavoitteena on edistää kehitysvammaisen ihmisen ja hänen perheensä yhteiskunnallista tasa-arvoa ja elämänlaatua.

Koska elämme jo 2000-luvulla, vammaistenkin oppilaiden on vihdoin päästävä muiden oppilaiden joukkoon. Kyseessä on vammaisten ihmisarvon tunnustaminen. Osallisuus yhteisössä on välttämätöntä ihmisen arvokkuudelle, ihmisoikeuksista nauttimiselle ja niiden käyttämiselle.

Inklusion ensisijaisuuden periaate pitää mainita suoraan laissa ja sen lisäksi hallituksen esityksen perusteluissa sitä pitää laajemmin korostaa. Hallituksen esitys on tärkeä taustapaperi lain säätäjille ja tulkitsijoille. Se avaa tarkemmin lain taustalla olevia tavoitteita. Siksi siinä pitää ehdottomasti mainita laajemmat koulutuspoliittiset tavoitteet, joihin Suomi on sitoutunut.

Lakiuudistuksen lisäksi vaaditaan huomattavia käytännön toimia uudistuksen toteutumiseksi. Opetuksen resurssit tulee varmistaa valtiosuusuudistuksessa, tiedotusta inklusiosta tulee tehostaa positiivisten ja informoitujen asenteiden luomiseksi, koulujen organisaatiot ja opetussuunnitelmat tulee muokata joustavaksi ja kouluympäristöt esteettömiksi, tukitoimien toteutuminen käytännössä tulee varmistaa ja erityisesti koulunkäyntiavustajien asemaa vahvistaa. Näihin toimiin pitää ryhtyä välittömästi.

2. Nykytilanne ja muutostarpeet lyhyesti

Hallituksen esityksen nykytilan arvioinnissa on aivan oikein todettu, että nykyiset säännökset eivät riittävän hyvin turvaa oppilaan etua ja oppilaiden yhdenvertaista kohtelua siten, että tuen järjestäminen arvioitaisiin ensisijaisesti oppilaan tuen tarpeen näkökulmasta.

Esitetyt uudistukset eivät edelleenkään turvaa sitä, että lopullinen ratkaisu tehdään aidosti oppilaan näkökulmasta. Pelkkä kuuleminen ja löyhä maininta oppilaan edusta ei vielä riitä. Siksi Kehitysvammaisten Tukiliitto ry esittää, että oppilaan sivistyksellisten perusoikeuksien toteutuminen varmistetaan lakiuudistuksessa esitettyä vahvemmin. Lisäksi koulutuksen järjestäjän

velvollisuutta tehdä ratkaisuja yhteistyössä oppilaan ja vanhempien kanssa tulee korostaa.

Nykytilan arvioinnissa todetaan, että erityisopetuspäätös saattaa merkitä oppilaalle myös koulun tai luokan vaihtamista. Silloin, kun kyse on kehitysvammaisesta oppilaasta, pidetään liian usein aivan itsestään selvänä, että ainoa oikea paikka on erityisluokka tai koulu, joka voi sijaita 100 tai jopa 500 kilometrin päässä kotoa. Siirto erityiskouluun saattaa siis johtaa jopa laitossijoituksiin.

Perusopetuslakiin esitetyt muutokset ovat oikeansuuntaisia, mutta vielä kovin varovaisia. Positiivista on, että integraatiota esitetään ensisijaiseksi vaihtoehdoksi, mikäli se on lapsen edun mukaista. Lähikoulun tulee olla ensisijainen vaihtoehto lähes poikkeuksetta. Ainoana poikkeuksena voisi olla sairaalakoulu, jota oppilas käy sairaalahoidon tarpeen vuoksi.

3. Inklusion toteutumisen edellytykset käytännössä

Kaikilla oppilailla on oikeus opetukseen omassa lähikoulussa, jonne hän ilman erityisen tuen tarvetta menisi. Oppilaan sijoittamiselle erityiskouluun tulee olla erityisen painavat perusteet. Erityisen painava peruste ei ole tarvittavat tukitoimet. Perusopetuslakia tulee uudistaa esitettyä laajemmin siten, että uusi laki velvoittaa ryhtymään toimenpiteisiin, jotta erityistä tukea tarvitsevat oppilaat pääsevät omiin lähikouluihin. Vaikka hyviä esimerkkejä toteutuneesta integraatiosta on, se ei kuitenkaan ole tarkoitettulla tavalla toteutunut. Syitä tähän tulee selvittää.

Perusopetuslain tulee vahvistaa oppilaan oikeuksia sosiaalihuollon asiakaslakia vastaavalla tavalla. Lakiin tulee kirjata, että oppilaan omat toiveet ja tarpeet sekä oppilaan etu tulee ottaa huomioon opetusta koskevia ratkaisuja tehtäessä.

On tärkeää, että päätös erityisestä tuesta tehdään tiiviissä yhteistyössä oppilaan ja hänen läheistensä kanssa ja että oppilaan etu todella sanelee käytännön ratkaisut koskien tuen järjestämistä ja opetuspaikkaa. Lähtökohtana pitää ehdottomasti olla opetus omassa luonnollisessa lähikoulussa. Esteitä integraatioon ei pitäisi olla, jos samalla tehdään asianmukaiset päätökset tarvittavasta tuesta. Tuen määrittely päätöksessä on erityisen tärkeää. Oppilaan oikeudet tulee kirjata tarkoin. Oppilaan tarvitseman suoran tuen lisäksi tulee miettiä, mitä tukea opettaja tarvitsee työssään pystyäkseen luomaan hyvät oppimisedellytykset erityistä tukea tarvitsevalle oppilaalle. Aina tulee keskustella myös muiden mahdollisten tahojen osallistumisesta oppimisen tukemiseen.

Opettajankoulutuksessa pitää korostaa sitä, että jokainen oppilas on yksilö ja suuria eroja oppilaiden oppimisvalmiuksissa on joka luokalla. Opiskelijoiden pitää ehdottomasti tutustua jo opiskeluaikana erityistä tukea tarvitseviin oppilaisiin. Kaikissa harjoittelukouluissa pitää olla erilaisia erityistä tukea tarvitsevia oppilaita, jolloin jo opiskelijat alkavat pitää integraatiota luonnollisena asiana.

Laajemmin pitäisi pohtia, mikä merkitys olemassa olevilla rakenteilla on opetuksen kehittämiseen. Kahden päällekkäisen organisaation ylläpito on

liian kallista. Voitaisiko nyt erityiskouluihin käytetyt varat käyttää integroitujen oppilaiden oppimisolosuhteiden kehittämiseen lähikouluissa? Nykyisiä erityisopettajia tulisi aktiivisesti kannusta yleisopetuksen rakenteisiin työskentelemään yhdessä luokanopettajien kanssa. Jos näin toimitaan, ei yleisopetuksessa työskentelevien opettajien tai lähikouluihin haluavien oppilaiden tarvitse pelätä sitä, että riittävää apua ei ole saatavissa. Sekä taloudelliset että henkilöresurssit tulisi varmasti turvattua. Kahden päällekkäisen organisaation ylläpito on kallista ja lähtökohtaisesti tarpeetonta.

Nykyisiä erityisopetuksen tiloja voitaisiin hyödyntää yleisopetuksessa. Olemassa olevat tilat ja tietyissä toimipisteissä pysyvät työpaikat hidastavat uudistusten toimeenpanoa. Olemassa olevat rakenteet aiheuttavat tarpeettomasti lasten eriarvoisuutta jo pelkästään pitkien välimatkojen vuoksi.

Hallituksen esityksessä edellytetään pedagogisten menetelmien ja oppimisympäristöjen monipuolista ja joustavaa käyttämistä, oppilashuollollista tukea sekä yhteistyömalleja oppilaan kodin ja oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa. Yhteistyön pitää olla todella monipuolista, avointa ja tavoitteellista. On ymmärrettävää, että luokanopettajan ammattitaito ei välttämättä riitä huomioimaan vaikeavammaisen oppilaan tarpeita esim. liikuntatunnilla. Oppilaan fysioterapeutti voisi miettiä yhdessä opettajan kanssa, kuinka oppilas voisi osallistua yhteiseen tekemiseen. Terapiakin olisi oletettavasti paljon mielekkäämpää oppilaalle tällä tavalla.

On hyvä, että Suomessa puututaan kasvavaan erityisoppilaiden määrään. Kahdeksan prosentin osuus kaikista oppilaista on kansainvälisesti vertaillen maailman huippuluokkaa. Jos vain puolet koko tästä joukosta opiskelee yleisopetuksen ryhmissä, on kiire tehdä asialle jotain. Integroitujen vammaisten oppilaiden määrä on aivan liian pieni. Vanhempien kokemusten mukaan kehitysvammaisten oppilaiden saaminen yleisopetuksen luokille on usein todella vaikeaa ja vaatii läheisiltä sinnikästä työtä. Tarvittavien tukien saaminen kouluun on vielä suuremman työn takana. Siksi lainsäädännöllä tulee vahvistaa oppilaiden asemaa esitettyä enemmän. Monet perheet turvautuvat erityiskouluihin ja luokkiin vain sen vuoksi, että tukijärjestelmä on puutteellinen.

4. Oppilaan tärkeimmät tukitoimet

Jotta kehitysvammaiset ihmiset voivat opiskella tavallisella luokalla, he tarvitsevat koulunkäyntiavustajan. Avustajan saamisessa on ollut suuria vaikeuksia. Samoin siinä, että avustajina käytetään työllistettyjä henkilöitä, jotka vaihtuvat usein eivätkä ole välttämättä sopivia tehtävään. Sekä ryhmä- että henkilökohtaisten avustajien saaminen tulee varmistaa myös käytännössä. Pitkäjänteinen, oppimisen prosessiluonnetta kunnioittava työ vaatii myös pitkäjänteistä avustajasuhdetta.

Varsinkin kommunikaatiossaan ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tukea tarvitsevat oppilaat joutuvat heikkoon asemaan aina avustajan vaihtuessa. Vaihtuvat, kirjavalla koulutustaustalla varustetut avustajat eivät aina tunne oppilaan käyttämää kommunikaatiotapaa tai osaa käyttää sitä. Esimerkiksi kuvien käyttämiselle kommunikaatiossa on monia, kullekin oppilaalle erikseen räätälöityjä tapoja toimia. Yksittäisen oppilaan kommunikaatiotavat ja -taidot saattaa myös vaihdella tilanteesta toiseen (ruokailussa oma kuvakansio, aamupiirissä puhkone, luokkatilanteessa tietokone tai kuviin yhdistetty puhe jne.).

Oppilaiden kielelliset oikeudet tulee turvata. Oppilaiden kommunikaation mahdollisuudet tulee varmistaa, jotta opiskelu tavallisella luokalla on mahdollista. Yhteistyö esim. puheterapeutin, puhevammaisen tulkin, opettajan, avustajan ja vanhempien välillä on edellytys sille, että oppilaan vuorovaikutus koko luokan ja yhteisön kanssa onnistuu ja vahvistuu.

Yhteistyö koulun, vanhempien ja mahdollisten kuntouttavien tahojen välillä on oltava lähtökohta onnistuneelle integraatiolle ja inklusiolle. Kehitysvammainen oppilas on nähtävä kokonaisuutena – ei vain opetuksen tai kuntoutuksen kohteena. Tämä edellyttää, että oppilaan opetuksesta, kuntoutuksesta ja tukitoimista vastaavat tahot, vanhemmat ja työntekijät jakavat yhteisen käsityksen oppilaan tavoitteista ja tavoitteisiin pääsemiseen käytetyistä keinoista.

5. Perustelut esitetyille muutoksille

5.1 Inklusion vaatimus ihmisoikeussopimuksissa

Hallituksen esitysluonnoksessa ei ole lainkaan mainittu sanoja integraatio ja inklusio. Puhutaan vain lähikoulusta, joka ei kuvaa inklusion ideologiaa kokonaisuudessaan. Suomi on sitoutunut useisiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, jotka velvoittavat vammaisten ihmisten yhdenvertaiseen kohteluun. Jotta yhdenvertaisuus toteutuu käytännössä, tarvitaan tukitoimia. Sopimukset ja suositukset edellyttävät laajasti nähtyä inklusiota laajasti nähtynä. Sopimukset myös edellyttävät valtiolta käytännön toimia valtiolta niiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Suomi on allekirjoittanut muun muassa Euroopan neuvoston vammaispoliittisen toimintaohjelman ja YK:n yleissopimuksen koskien vammaisten ihmisten oikeuksia. YK:n sopimuksella halutaan vahvistaa tosiasiaa, että vammaisia henkilöitä koskevat kaikki aiemmin hyväksytyt sopimukset. Sopimuksen lähtökohtana on täysimääräisen osallistumisen ja osallisuuden periaate (inklusio), syrjinnän kieltä, esteettömyys ja saavutettavuus. Vammaisten ihmisten tulee elää yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä.

YK:n yleissopimuksen mukaan vammaisuutta ei tule nähdä yksilön ongelmana ja eristää vammaisia henkilöitä vammaisuuden perusteella muusta yhteiskunnasta. Vammaisuudesta johtuvat ongelmat aiheutuvat yhteiskunnallisista rakenteista ja ympäristön ominaisuuksista jotka eivät ota vammaisten tarpeita huomioon. Vammaisille henkilöille kuuluvat samat oikeudet kuin muillekin kansalaisille.

Suomen on tarkoitus ratifioida sopimus, kun kansallinen lainsäädäntö on saatettu vastaamaan sopimuksen edellyttämää tasoa. Myös perusopetuslaki tulee muuttaa niin, että se korostaa kaikkien oppilaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia. Koulunsa aloittavan vammaisen lapsen pitää saada mahdollisuus käydä sitä omaa lähikouluaan, jota hän vammattomana kävisi. Koulutilat ja oppimisolosuhteet tulee muokata kaikille sopiviksi ja vammaisen oppilaan pitää saada tarvitsemansa apu, jotta hän pystyy osallistumaan opetukseen. Opetuksen järjestäjän, sosiaalitoimen ja terveydenhuollon pitää yhteistyössä varmistaa oppilaan edellytykset käydä lähikoulua.

Erytisopetuksen maailmankoferenssin osanottajat antoivat jo vuonna 1994 Salamancan julistuksen erityisopetuksen periaatteista, toimintatavoista ja käytännöstä sekä puiteohjelman erityisopetusta varten. Suomi on sitoutunut julistuksen periaatteisiin. Julistuksessa ja siihen liittyvässä puiteohjelmassa on korostettu inklusion ajattelua erityisopetuksessa. Koulujen tulee vastaanottaa kaikki lapset riippumatta heidän fyysisestä, älyllisestä, sosiaalisesta, emotionaalista, kielellisestä tai jostain muusta tilasta. Julistuksessa todetaan, että vammaisten henkilöiden ongelmat on aivan liian kauan vain jätetty sikseen vammauttavassa yhteiskunnassa, jossa on keskitytty vammaisten henkilöiden puutteisiin eikä heidän mahdollisuuksiinsa. Erytisluokkiin siirtämisen on katsottu olevan syrjintää.

Salamancan julistus korostaa myös jokaisen vammaisen henkilön oikeutta esittää omaa koulutustaan koskevia toiveita sekä vanhempien luontaista oikeutta toimia neuvonantajina, kun on kysymys siitä, millainen koulutusmuoto parhaiten sopii heidän lastensa tarpeisiin, tilanteeseen ja toiveisiin.

Euroopan neuvoston vammaispoliittisen toimintaohjelman tarkoituksena on vahvistaa jäsenvaltioiden syrjinnänvastaista ja ihmisoikeuksia turvaavaa työtä. Tavoitteena on vammaisten henkilöiden täysi osallistuminen yhteiskunnassa sekä vammaisnäkökulman sisällyttäminen jäsenvaltioiden kaikkien alojen politiikkaan.

Erytisopetuksen maailmankonferenssin osanottajat antoivat jo vuonna 1994 Salamancan julistuksen erityisopetuksen periaatteista, toimintatavoista ja käytännöstä sekä puiteohjelman erityisopetusta varten. Suomi on sitoutunut julistuksen periaatteisiin. Julistuksessa ja siihen liittyvässä puiteohjelmassa on korostettu inklusion ajattelua erityisopetuksessa. Koulujen tulee vastaanottaa kaikki lapset riippumatta heidän fyysisestä, älyllisestä, sosiaalisesta, emotionaalista, kielellisestä tai muusta tilasta. Julistuksessa todetaan, että vammaisten henkilöiden ongelmat on aivan liian kauan vain jätetty sikseen vammauttavassa yhteiskunnassa, jossa on keskitytty vammaisten henkilöiden puutteisiin eikä heidän mahdollisuuksiinsa. Erytisluokkiin siirtämisen on katsottu olevan syrjintää.

Salamancan julistus korostaa myös jokaisen vammaisen henkilön oikeutta esittää omaa koulutustaan koskevia toiveita sekä vanhempien luontaista oikeutta toimia neuvonantajina, kun on kysymys siitä, millainen koulutusmuoto parhaiten sopii heidän lastensa tarpeisiin, tilanteeseen ja toiveisiin.

5.2 Perustuslain opetukselle asettamat edellytykset

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Tämä koskee sekä lain laatijaa, rahoituspäätöksiä tekeviä tahoja että käytännön soveltamispäätöksiä tekeviä virkamiehiä ja käytännön toimijoita.

Perustuslain 16 § asettaa velvoitteen turvata jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti opetusta. Perustuslain 19.3 §:n mukaan julkisen vallan on tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

Perusoikeusuudistusta koskevan hallituksen esityksen perusteluissa (HE 309/1993) todetaan: ”Lapsen hyvinvointi on ymmärrettävä laajasti sekä aineellisena että henkisenä hyvinvointina. Siten säännöstä on tarkasteltava yhteydessä muihin taloudellisiin, sosiaalisiin ja sivistyksellisiin perusoikeuksiin, lähinnä oikeuteen opetukseen. Toisaalta se sisältää yleisemminkin ajatuksen turvallisista kasvuoloista. Oikeus yksilölliseen kasvuun puolestaan korostaa lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista. Tällä on merkitystä esimerkiksi opetuksen järjestämisessä.”

Perustuslain 6 § edellyttää yhdenvertaista kohtelua ja kieltää syrjinnän. Pykälän 3 momentissa todetaan erityisesti, että lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

Jotta yhdenvertaisuus voisi myös koulumaailmassa toteutua, tarvitaan positiivista erityiskohtelua eli erityistä tukea. Yhdenvertaisuuden todellinen toteutuminen ei voi tarkoittaa sitä, että silloin, kun olet erityisen tuen tarpeessa, sinut siirretään erityisluokkaan tai kouluun.

Yhdenvertaisuuden toteutumiseksi on järjestettävät tukipalvelut lailla määrättävä. Valtionosuusuudistuksen yhteydessä on varmistettava, että tehtävät rahoitusratkaisut eivät vaaranna erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden asemaa. Parhaiten voidaan varmistaa erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden asema siten, että rahoitus kulkee heidän mukanaan. Muulla tavalla ei voida varmistaa tarvittavan tuen toteutumista käytännössä tiukkojen budjettien puristuksessa. Ellei rahoitusta voida näin varmistaa, tulee säädösten olla huomattavasti esitettyä tiukemmat ja tarkemmat.

5.3 Perusopetuslain mukaiset opetuksen tavoitteet

Perusopetuslain mukaan opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Opetuksen tulee edistää sivistystä ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä oppilaiden edellytyksiä osallistua koulutukseen ja muutoin kehittää itseään elämänsä aikana. Opetuksen tavoitteena on turvata riittävä yhdenvertaisuus koulutuksessa koko maan alueella.

Erytystä tukea tarvitsevien oppilaiden eristäminen erityisluokkiin ja kouluihin erilleen muista oppilaista ei edistä opetuksen tavoitteiden toteutumista. Yhtenä esimerkkinä voidaan todeta, että lapsen luonnollinen tapa oppia on mallioppiminen. Pienessä luokassa muiden kehitysvammaisten kanssa moni asia jää oppimatta. Voidaan myös miettiä, mitä tarkoittaa mallioppimisen kannalta usean haastavasti käyttäytyvän oppilaan laittaminen samalle luokalle. Koulun tulisi tukea myös kehitysvammaisten lasten sopeutumista myöhemmin elämään yhdessä muiden kanssa. Toisaalta kehitysvammaisten oppilaiden opiskelu yhdessä muiden kanssa edistää laajemminkin opetuksen tavoitteiden toteutumista myös muiden oppilaiden kannalta.

5.4 Tutkimustulokset

Tutkimustulokset Suomessa ja muualla maailmassa puoltavat vahvasti erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden sijoittamista tavalliseen kouluun. Kotimaisista tutkijoista mm. Timo Saloviita ja Simo Vehmas ovat esittäneet painavia perusteita inklusion puolesta. Myös lukuisat ulkomaiset tutkijat korostavat inklusion merkitystä oppimistuloksien ja elämänlaadun parantajana. Esimerkiksi D.S. Bjarnason Reykjavikin yliopistosta on tutkimuksissaan tullut siihen tulokseen, että koulumuodolla on suuri vaikutus siihen, miten vammaisen henkilö voi elää aikuisen kansalaisen elämää. Inklusiivinen koulu antaa tähän parhaat mahdollisuudet.

6. Muutosesityksiä esitettyihin pykäliin

16 a § Tehostettu tuki

Tuen tarpeen porrastaminen tehostettuun ja erityiseen tukeen on varmaan perusteltua. Samoin päätöksenteon selkeyttäminen. Koska vanhemmat ovat lastensa asioiden asiantuntijoita pitäisi enemmän korostaa sitä, että päätös tehdään yhteistyössä oppilaan ja vanhempien kanssa ja että päätöksenteossa otetaan huomioon oppilaan tarpeet, toiveet ja mielipide. Pelkkä huoltajien kuuleminen ei vielä riitä.

Tuntuu hyvältä ratkaisulta tehdä päätökset määräaikaissa. Mahdollisuus tehdä päätös koko perusopetuksen ajaksi on hyvä, koska on selvää, että esimerkiksi kehitysvammaiset oppilaat tarvitsevat erityistä tukea koko perusopetuksen ajan. Myös erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden tuen tarve on tarkasteltava määräajoin, koska muutoksia tuen tarpeessa tapahtuu myös heillä.

17 § Erityinen tuki

Ehdotetun pykälän ensimmäisessä momentissa todetaan, että erityisopetus järjestetään oppilaan edun mukaisesti ensisijaisesti muun opetuksen yhteydessä. Päätös voidaan perustella oppilaan edunmukaisuudella mihin suuntaan tahansa. Lapsen etu ei saa muodostua vain fraasiksi, kuten lasten huoltoa ja tapaamista koskevissa asioissa on käynyt.

Tämän vuoksi Kehitysvammaisten Tukiliitto ehdottaa lisättäväksi 17 pykälään uuden sisällöltään seuraavanlaisen (ei siis valmiiksi pohdittua lakitekstiä) 6 momentin: Kun tehdään erityistä tukea koskeva päätös, pitää ottaa huomioon oppilaan toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet sekä hänen äidinkieltensä ja kulttuuritaustansa. Nämä tulee selvittää yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppilaalle ja huoltajalle tulee kertoa erilaiset opetuksen järjestämisen vaihtoehdot sekä tukimuodot.

Tämä momentti vastaisi sosiaalihuollon asiakaslakia, johon on kirjoitettu auki perustuslain sosiaalihuollon asiakkaan kohtelulta edellyttämät vaatimukset. Olisi perusteltua, että vastaavat edellytykset päätöksenteolle kirjattaisiin myös perusopetuslakiin, jossa päätetään osin hyvin samanlaisista tukimuodoista kuin sosiaalihuollon puolella.

Vielä parempi vaihtoehto saattaisi olla, että perusopetuslakiin kirjattaisiin oma pykälänsä, joka koskee kaikkea oppilasta koskevaa päätöksentekoa.

17 a § Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Silloin, jos erityistä tukea koskeva päätös tehdään tiiviissä yhteistyössä eri tahojen kanssa ja siten, että jo silloin pohditaan tarkkaan oppilaan tarvitsema tuki, on perusteltua, että henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma ei olisi enää hallinnollinen päätös, vaan pedagoginen asiakirja. Järjestelmä olisi hyvä erityisesti silloin, jos se madaltaisi opettajien kynnystä laatia hojksit. Nykyään niiden laatimisessa on puutteita ja hojks saatetaan tehdä esim. vasta kevätlukukauden puolella. Hojks on myös tehtävä yhteistyössä oppilaan ja vanhempien kanssa. Opetussuunnitelman perusteissa tulee olla tarkat ohjeet ja aikarajat hojksin tekemiselle. Yhteistyötä oppilaan ja vanhempien kanssa tulee korostaa, koska yhteistyö kodin kanssa on iso osa oppimista ja tuloksellisuutta. Hojksien toteutumiseksi pitäisi olla mittarit esim. laatukriteereissä.

32 § Koulumatka

Esitetyt säädösmuutokset edellyttävät myös muutosta koulumatkoja koskevaan 32.2 pykälään, jossa todetaan: " ... oppilaan päivittäinen koulumatka odotuksineen saa kestää enintään kaksi ja puoli tuntia. Jos oppilas lukuvuoden alkaessa on täyttänyt 13 vuotta tai jos oppilas saa 17 §:n 2 momentissa tarkoitettua erityisopetusta, saa koulumatka kestää enintään 3 tuntia." Sen lisäksi, että sanamuoto muutetaan vastaamaan uudistettua 17 pykälää, Kehitysvammaisten Tukiliitto esittää, että poistetaan syrjivä erottelu erityistä tukea tarvitsevien ja muiden oppilaiden välillä. Erityistä tukea tarvitsevalle oppilaalle koulupäivä muodostuu kohtuuttoman raskaaksi, jos koulumatkaan odotuksineen kuluu 3 tuntia. Tämän lisäksi saattavat tulla vielä matkat esimerkiksi terapiaan, ellei sitä voida järjestää koulupäivän osana. On vaikea miettiä perusteita, miksi erityistä tukea tarvitseva oppilas voisi ilman haittavaikutuksia matkustaa pidempään kuin oppilas, joka ei tarvitse tukea. Positiivisena erityiskohteluna sitä ei voi säännönmukaisesti pitää. Silloin, jos tarvittava erityistuki järjestetään asianmukaisesti, lähikoulu on varmasti lähes poikkeuksetta parempi vaihtoehto kuin päivittäminen raskas matkustaminen.

30 § Oikeus saada opetusta

Riittävä oppimisen ja koulunkäynnin tuki on liian väljästi ilmaistu. Parempi ilmaus voisi olla oppimisen ja koulunkäynnin edellytykset turvaava tuki, joka sekin on tulkinnanvarainen, mutta asettaa kuitenkin tavoitteet annettavalle tuelle.

40 ja 41 pykälät

Esitetyt pykälät 40 ja 41 selkiyttävät olemassa olevaa lakia ja ovat perusteltuja.

Tampereella 16.2.2010

Susanna Lohiniemi
toiminnanjohtaja

Sirkka Sivula
vammaisasiain
varatuomari